РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії Гансецька Еліна Володимирівна, 1997 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2020 році Київський національний університет імені Тараса Шевченка за спеціальністю "Право", виконала акредитовану освітньо-наукову програму "Право".

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Київського національного університету імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України, м. Київ від «11» травня 2026 року № 239-34, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради	**Оксани ВАСИЛЬЧЕНКО,** доктора юридичних наук, професора, професора кафедри конституційного права, директорки ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Рецензентів	**Зоріни КРАВЦОВОЇ,** доктора юридичних наук, доцента кафедри конституційного права ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
	Олександра МОСКАЛЮКА, кандидата юридичних наук, доцента кафедри конституційного права ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Офіційних опонентів	**Євгенія ТКАЧЕНКА,** кандидата юридичних наук, доцента кафедри конституційного права України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.
	Володимира ГОНЧАРОВА, кандидата юридичних наук, доцента кафедри теорії та філософії права Львівського національного університету імені Івана Франка.

на засіданні «26» червня 2026 року, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» **Гансецькій Еліні Володимирівні**, на підставі публічного захисту дисертації «Конституційно-правова відповідальність глави держави в країнах зі змішаною республіканською формою державного правління: порівняльно-правовий аналіз» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Навчально-науковому інституті права Київського національного університету імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник – **ЛОТЮК Ольга,** доктор юридичних наук, професор, завідувачка кафедри конституційного права ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису українською мовою, що повністю відповідає вимогам пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами) та містить нові науково-обґрунтовані результати, а саме:

вперше:

- виявлено закономірності взаємозв'язку між формою державного правління та моделлю конституційно-правової відповідальності глави держави, що дозволило встановити особливості функціонування інституту імпічменту в державах зі змішаною республіканською формою правління;
- встановлено, що специфіка конституційно-правової відповідальності глави держави у змішаних республіках обумовлюється балансом політичних і правових механізмів стримувань і противаг, які визначають реальність застосування інституту імпічменту та його вплив на стабільність системи державної влади;
- визначено логіко-структурні дефекти чинної процедури імпічменту Президента України, що унеможливлюють ефективну реалізацію конституційно-правової відповідальності глави держави в умовах надзвичайних викликів;
- сформульовано авторський поділ моделей імпічменту у змішаних республіках, що дає змогу системно осмислити їх інституційні особливості, механізми реалізації та вплив на баланс гілок влади;
- запропоновано авторську класифікацію підстав для імпічменту, яка, на відміну від чинної української конституційної моделі, охоплює не лише державну зраду та інші злочини, а й грубі порушення Конституції України та присяги, зловживання владою та інші діяння, що підривають засади державної влади;
- обґрунтовано комплексні напрями модернізації законодавства України щодо процедури імпічменту, засновані на адаптації позитивного європейського досвіду та спрямовані на підвищення ефективності механізму конституційно-правової відповідальності глави держави в контексті євроінтеграції.

Здобувачка має 7 наукових публікацій за темою дисертаційного дослідження, серед них 5 статей у фахових виданнях України, 2 статті у науковому виданні держави-члена Організації економічного співробітництва та розвитку та 11 тез доповідей у збірниках міжнародних науково-практичних конференцій, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових видань України:

1. Гансецька Е.В. Особливості вітчизняної моделі інституту імпічменту глави держави. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2022. № 1. С. 42– 45. URL: https://doi.org/10.32782/392240.
2. Гансецька Е.В. Конституційно-правова відповідальність глави держави у зарубіжних країнах: порівняльний аспект. Право і суспільство. 2022. № 4. С. 9–14. URL: https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.4.2.
3. Гансецька Е.В. Практичні проблеми реалізації процедури імпічменту в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 2. С. 72–74. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-2/14.
4. Гансецька Е.В. Юридичні дефекти конституційно-правової відповідальності глави держави в Україні. Правова позиція. 2023. № 2 (39). С. 44–48. URL: https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-2.9.
5. Гансецька Е.В. Особливості інституту імпічменту у Сполучених Штатах Америки. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2023. № 6. С. 21–26. URL: https://doi.org/10.32782/2408-9257-2023-6-4.

У дискусії взяли участь голова разової спеціалізованої вченої ради, рецензенти, офіційні опоненти та висловили зауваження:

Оксана ВАСИЛЬЧЕНКО, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри конституційного права, директорка ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Оцінка позитивна без зауважень.

Зоріна КРАВЦОВА, доктор юридичних наук, доцент кафедри конституційного права ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. У дисертаційному дослідженні широко застосовано порівняльно-правовий метод, що дало змогу автору залучити значний масив зарубіжних наукових джерел та здійснити ґрунтовний аналіз конституційно-правових моделей відповідальності глави держави у низці сучасних держав зі змішаною республіканською формою правління. Водночас у низці фрагментів дослідження зарубіжний досвід переважно описується на рівні характеристики відповідних правових інститутів, тоді як його аналітичне осмислення у контексті можливостей адаптації до національної конституційно-правової системи могло б бути більш поглибленим. Зокрема, доцільним видавалося б більш детально розкрити механізми та межі практичної імплементації відповідних зарубіжних моделей у правову систему України з урахуванням особливостей її конституційної архітектури, специфіки взаємодії гілок влади та національної правової традиції.
2. У дисертації сформульовано низку актуальних пропозицій щодо вдосконалення конституційно-правового регулювання відповідальності глави держави, які мають важливе практичне значення для розвитку національного конституційного законодавства. Разом з тим звертає на себе увагу те, що найбільш системно та концентровано ці пропозиції представлені у підсумкових висновках дисертаційної роботи. У тексті окремих розділів відповідні положення могли б бути розгорнуті більш послідовно, із детальнішим обґрунтуванням їх теоретичних передумов та нормативно-правових механізмів реалізації. Такий підхід сприяв би посиленню внутрішньої логіки дослідження та більш чіткій інтеграції сформульованих автором рекомендацій у структуру основного змісту роботи.

Олександр МОСКАЛЮК, кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного права ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. У дисертаційному дослідженні згадується про події 2014 року, коли український парламент прийняв рішення щодо самоусунення тодішнього президента України В. Януковича. Хоча в роботі цілком вірно вказується на необхідність внесення змін до Конституції України, де б окремою частиною передбачити як підставу дострокового припинення повноважень самоусунення президента, втім аналізу Постанови Верховної Ради України «Про самоусунення Президента України від виконання конституційних повноважень та призначення позачергових виборів Президента України» не здійснено. Так само не досліджено наступні рішення Верховної Ради України щодо згаданого прецеденту.
2. Інститут імпічменту є різновидом конституційної відповідальності. Відтак, варто було зосередити більше уваги на особливостях конституційної відповідальності (зокрема на її подвійному характері, співвідношенні політичної і конституційної відповідальності, а також на можливість (неможливість) виділення так званої позитивної відповідальності). Хоча в роботі згадується про відставку президента як варіант позитивної відповідальності, проте в роботі лише фрагментарно аналізується правова природа конституційної відповідальності.
3. В роботі проаналізована французька модель імпічменту. Втім, хотілося б, щоб автор більше уваги звернула на фактичну модель імпічменту в Франції. Ця фактична модель імпічменту пов'язана з постаттю Жака Ширака. Під час його президенства неодноразово поставало питання про притягнення його до відповідальності за зловживання, коли він був ще мером Парижу. Втім, у підсумку була вироблена доктрина «відкладеної відповідальності». Вона передбачає, що президент може бути притягнутий до відповідальності лише після закінчення терміну його повноважень. У підсумку Жак Ширак був умовно засуджений вже по завершенню своєї каденції. Схожа історія мала місце і щодо Ніколя Саркозі. Видається, що необхідно було проаналізувати переваги і недоліки такого підходу до реалізації процедури імпічменту.

Євгеній ТКАЧЕНКО, кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного права України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Заслуговує на подальшу наукову дискусію запропонована авторкою ідея розширення конституційних підстав для імпічменту Президента України шляхом включення до них грубого порушення Конституції України, порушення присяги та зловживання владою. Авторка переконливо обґрунтовує переваги такого підходу та посилається на зарубіжний досвід. Водночас потребує додаткового пояснення питання щодо критеріїв відмежування «грубого порушення Конституції» від політичної незгоди з діяльністю глави держави. Видається доцільним уточнити, які саме юридичні критерії дозволять уникнути надмірної політизації процедури імпічменту та забезпечити принцип правової визначеності.
2. Значний науковий інтерес викликають міркування дисертантки щодо взаємозв'язку конституційно-правової та політичної відповідальності глави держави. Позитивно оцінюючи здійснений аналіз відповідних доктринальних підходів, слід відзначити, що авторка обґрунтовано звертає увагу на політичну складову функціонування інституту президентства та її вплив на механізми конституційної відповідальності. Разом із тим, у роботі фактично визнається, що політична відповідальність президента може наставати незалежно від реалізації юридичних механізмів імпічменту та навіть за відсутності правопорушення, зокрема внаслідок втрати суспільної довіри або підтримки парламентської більшості.
У зв'язку з цим доцільно було б більш детально окреслити критерії розмежування політичної та конституційно-правової відповідальності, оскільки саме ця проблема залишається однією з найбільш дискусійних у сучасній науці конституційного права.
3. Окремого уточнення потребує висновок авторки щодо доцільності запозичення для України зарубіжної практики автоматичного відсторонення президента від виконання повноважень на час розгляду справи про імпічмент, зокрема за прикладом Республіки Корея. Безперечно, наведений авторкою досвід заслуговує на увагу, оскільки дозволяє мінімізувати вплив глави держави на перебіг відповідної процедури та створює додаткові гарантії її об'єктивності й неупередженості. Водночас запропонований підхід потребує більш детального обґрунтування з урахуванням особливостей української конституційної моделі та принципу безперервності здійснення державної влади.
Зокрема, дискусійним залишається питання щодо того, чи не створюватиме автоматичне відсторонення Президента України ризиків для стабільності функціонування інституту глави держави в умовах воєнного стану, зовнішньополітичних викликів або інших кризових ситуацій, коли належне здійснення президентських повноважень має особливе значення для забезпечення національної безпеки та державного суверенітету. Крім того, потребує додаткового аналізу проблема можливого використання процедури імпічменту як інструменту політичної боротьби між основними суб'єктами владних повноважень. За відсутності належних процесуальних запобіжників сама ініціація процедури імпічменту може бути використана не стільки для притягнення глави держави до конституційно-правової відповідальності, скільки для тимчасового усунення його від здійснення повноважень.
У зв'язку з цим доцільно було б більш детально висвітлити бачення авторки щодо умов, за яких таке відсторонення може вважатися виправданим, визначити коло процесуальних гарантій проти зловживань відповідним механізмом, а також оцінити його сумісність із принципами поділу влади, конституційної стабільності та демократичної легітимності інституту президентства.
4. У роботі слушно звертається увага на досвід Литовської Республіки щодо реалізації конституційно-правової відповідальності глави держави, зокрема у зв'язку з прецедентом усунення з посади Президента Роландаса Паксаса. Водночас додаткової аргументації потребує висновок авторки про доцільність врахування для України підходу, за яким глава держави може бути притягнутий до конституційно-правової відповідальності також за діяння, вчинені до вступу на посаду. На нашу думку, така

пропозиція порушує низку складних теоретичних та практичних питань, пов'язаних із межами президентського імунітету, принципом правової визначеності та природою конституційно-правової відповідальності як відповідальності за неналежне здійснення конституційних повноважень.

У зв'язку з цим доцільно було б більш детально обґрунтувати, яким чином відповідний підхід узгоджується із загальними засадами конституційної відповідальності та чи можуть дії особи, вчинені до набуття статусу глави держави, виступати самостійною підставою для застосування такого спеціального конституційно-правового механізму, як імпічмент.

5. Окремі сформульовані пропозиції потребують додаткового уточнення та аргументації під час захисту дисертації. Зокрема, йдеться про пропозиції щодо зниження порогу голосів для ухвалення остаточного рішення про усунення глави держави з поста, розширення переліку підстав для імпічменту, запровадження альтернативних форм відповідальності через механізми прямого народовладдя, а також загального спрощення процедури імпічменту.

Висловлені зауваження та рекомендації мають дискусійний характер, спрямовані на подальше поглиблення наукової дискусії щодо окремих положень дисертаційного дослідження та не применшують наукової цінності отриманих результатів. Зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, яка є самостійним і завершеним науковим дослідженням, виконаним на належному теоретичному та методологічному рівнях.

Володимир ГОНЧАРОВ, кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та філософії права Львівського національного університету імені Івана Франка. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Порівняльно-правовий блок дисертації був би ще переконливішим, якби авторка окремо й компактно сформулювала критерії відбору держав для порівняння. Литва, Франція, Румунія, Португалія та Перу справді становлять цікавий матеріал для аналізу, однак читачеві було б корисно бачити, за якими саме параметрами ці юрисдикції обрані як основні: форма правління, спосіб обрання президента, обсяг президентських повноважень, роль конституційного суду, практика застосування імпічменту, наявність спеціального закону чи інші критерії.

2. У дисертації доцільно було б ще послідовніше розмежувати суміжні категорії: імпічмент, усунення з поста, відсторонення, дострокове припинення повноважень, парламентське обвинувачення, референдумне відкликання, vacancia та інші моделі конституційної відповідальності. Це особливо важливо для порівняльних кейсів, де зовні подібні процедури мають різну правову природу і різні політико-інституційні наслідки.

3. Пропозиції щодо модернізації української моделі імпічменту є цікавими й практично значущими, проте окремі з них потребують більш розгорнутого тесту на конституційну сумісність. Йдеться, зокрема, про розширення підстав імпічменту, зміну порогу голосування, посилення ролі судових органів, а також можливість використання референдумних механізмів у сфері дострокового припинення повноважень глави держави. Усі ці ідеї потребують співвіднесення не лише з бажаною ефективністю процедури, а й зі стабільністю конституційного ладу, принципом поділу влади та гарантіями недопущення політичного зловживання.

4. У частині аналізу зарубіжної практики бажано було б ще виразніше відмежовувати первинні правові джерела - тексти конституцій, закони, парламентські акти, рішення судів - від журналістських і аналітичних матеріалів, які є корисними для опису політичного контексту, але не повинні замінювати собою юридичну основу висновків.

Водночас слід зазначити, що в дисертації загалом використано достатній обсяг нормативних і наукових джерел, а наведене побажання стосується радше посилення доказової строгості окремих фрагментів.

Вище викладені зауваження мають дискусійний характер, спрямовані на уточнення окремих положень і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Результати відкритого голосування:

"За" - 5 членів ради,

"Проти" - 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Гансецькій Еліні Володимирівні ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради Оксана ВАСИЛЬЧЕНКО

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР НДЧ
КАРАУЛЬНА Н. В.
29.06.

Україна * Київський національний університет імені Тараса Шевченка * Ідентифікаційний код 02070944